

»Vrtec« ob 70letnici

S to številko začenjamo 70 letnico našega lista. Dolga doba je to in že samo njegov obstanek nam priča, da je list mladini potreben. Saj je bil vsa leta njen skrbni učitelj in vzgojitelj, vodeč jo po varnih stezicah k izvirom lepote in dobrote. Vzbujal je v mladih srcih vse plemenite čute in skrbel za njih izobrazbo ter plemenito zabavo. Bil je več desetletij edini list, ki je odpiral mladini pogled v našo slovensko književnost. V njem so se vadili mladi pisatelji in ostajali njegovi podporniki in sodelavci tudi v zrelejših letih. Lahko rečemo, da bi marsikaterega dobrega književnika ne imeli, ako bi mu ne bila že v mladosti dana prilika, da se vadi v izražanju svojih misli. Na prste bi lahko sešteli mojstre naše besede, ki bi ne bili kdaj sotrudniki »Vrtca«.

Prvi slovenski mladinski list je bil »Vedež«, ki je izhajal od leta 1848. do 1850. ter ga je urejeval Ivan Navratil. Šele po 21 letih smo dobili nov list »Vrtec«. Ustanovil ga je Ivan Tomšič, učitelj v Ljubljani, in ga urejeval celih 23 let, do svoje smrti. Pridobil je za list skoro vse tedanje pomembne književnike, a tudi glasbenike, ki so priobčevali v prilogah svoje skladbe. Tu dobimo Riharja, Försterja, Avg. Lebana, G. Ipavca in druge. Med sotrudniki lista srečujemo prva leta največkrat Lujizo Pesjakovo in poleg manj znanih tudi S. Jenka, Fr. Cegnarja in Fr. Levca. List je bil prav raznovrsten. Poleg pesmi in povesti je priobčeval tudi prirodoznanske, zemljepisne in zgodovinske črtice, pregovore, reke in uganke. Kakšno je bilo zanimanje za list, priča že to, da so bili med reševalci ugank tudi izobraženci. To je razumljivo, ker kaj takega v onih časih nismo imeli.

K listu je pritegnil skrbni urednik Tomšič kmalu tudi Fr. Levstika. Ta je priobčeval v »Vrtcu« svoje znamenite »Otroške igre v pesemcah«, ki so še danes vzor prave otroške poezije.

Po Tomšičevi smrti (l. 1894) je prevzel uredništvo »Vrtca« Anton Kržič, ki mu je pridružil še list »Angelček«. Vmes je urejeval »Vrtec« nekaj časa tudi Fr. S. Finžgar.

Anton Kržič je v marsikakem oziru list prav lepo izboljšal. Znal mu je pridobiti zlasti novih odličnih sotrudnikov. Imena kot O. Župančič, Fr. S. Finžgar, Kette, Murn, Silvin Sardenko, pozneje tudi Ks. Meško, Milan Pugelj, Joža Lovrenčič, Bevk in dolga vrsta drugih priča, da je priobčil »Vrtec« marsikaj, kar bo imelo v naši književnosti trajno vrednost. Kržič je z izpodbudno besedo in poučnimi migljaji dvigal mlade pesnike in pisatelje. Zraven pa je z radodarno roko priskočil marsikateremu mlademu književniku na pomoč. Tudi kanonik Kržič je uredil 23 letnikov kot njegov prednik ter izvršil že s tem važno kulturno delo.

Zadnja leta je onemoglemu Kržiču pomagal pri urejevanju kanonik Jos. Volc, ki je prevzel l. 1918 uredništvo in uredil 14 letnikov. List je dobil novo vnanjo obliko in posvečal vedno večjo pozornost ilustrativni strani. Med sotrudniki srečujemo poleg starih imen tudi mnogo novih. Urednik je še posebno pazil na pravilnost in lepoto jezika. Skrbno je izbiral snov in list se je vzdržal kljub težkim povojnim časom. Vse to je v prvi vrsti zasluga tega odličnega urednika, ki je pridobival listu vedno več prav izbranih sotrudnikov. O svojem predniku Antonu Kržiču pa je napisal prisrčen in vzoren življenjepis.

Njegov naslednik je bil katehet Vinko Lavrič. Uredil je 4 letnike. Posvečal je mnogo pozornosti vnanji obliki, pridobil novih ilustratorjev in z mnogimi originalnimi zamisliki poživiljal list. Med sotrudniki je imel odlične starejše in mlajše književnike: Meška, Preglja, Bevka, Jalna, Kmetovo, Faturjevo in več novih.

Za njim je urejeval list 3 leta prof. Fr. Jesenovec. Množica mladinskih listov je odvezla kolikor toliko naročnikov tudi »Vrtcu«, čeprav ni tega zaslužil. Kljub temu se je list vzdržal. Ohranil je v svoji notranjosti vso ono vsebinsko vrednost kot prejšnje čase. Prava slika na vnanje skromnega slovenskega doma, ki pa hrani v notranjosti prave vrednote in skrbno čuva dragocene svetinje svojih prednikov.

Z 69. letnikom je prevzela list »Slomškova družba«. Za »Vrtce« se je zdaj zavzel del učiteljstva in duhovščina. Z njih nesebično pomočjo se je močno dvignilo število naročnikov, kar daje listu oporo, da bo lažje vršil naloge, ki mu jih narekuje nova doba.

Tako hoče ostati »Vrtce« tudi naprej slovenski mladini prijeten dom, kjer se bo pošteno zabavala, učila in vzgajala ob lepoti naše besede za vse plemenite vzore, ki vodijo k časni in večni sreči.

Gustav Strniša

Jesen

*Priroda umira ... Vetrovi ječijo,
prepevajo smrtno ji melodijo,
zapijajo, piskajo, tulijo vmes,
odnašajo velo listje z dreves.*

*Priroda poslaavlja se in se smehlja,
umrla bo krasna in čudežna vsa,
v razkošnih se barvah spreminja, blesti,
ko sonce jesensko nad njo zažari.*

*Priroda umira ... Izginja žioljenje,
a čaka jo spanje in spet prerojenje:
nevesta bo vstala iz snežnih plenj
in spet zaživela cvetočih bo lic!*

*Priroda umira ... Izginja mladost
in v srcih se starčkov oglašja bridkost:
— Kako smo sejali in kaj smo našli?
Zdaj čas je, ko lahko bi bili veseli. —*